

УДК 343.265

О.П. Горох,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
Національного університету
“Києво-Могилянська академія”, м. Київ

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

У статті досліджено теоретико-прикладні проблеми звільнення від відбування покарання з випробуванням за порушення правил безпеки дорожнього руху. На підставі вивчення спеціальної літератури зроблений висновок про те, що проблеми застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням за ці злочини досліджені недостатньо. Результатом проведеного аналізу стало встановлення обставин, що характеризують тяжкість вчиненого злочину, особу винного та інших обставин справи, що враховуються судами при застосуванні ст. 75 КК України в цій категорії справ.

Ключові слова: злочини у сфері безпеки дорожнього руху; звільнення від відбування покарання з випробуванням; звільнення від відбування покарання з випробуванням за злочини у сфері безпеки дорожнього руху.

В статье исследованы теоретико-прикладные проблемы освобождения от отбывания наказания с испытанием за нарушения правил безопасности дорожного движения. На основании изучения специальной литературы сделан вывод о том, что проблемы применения освобождения от отбывания наказания с испытанием за эти преступления исследованы недостаточно. Результатом проведенного анализа стало установление обстоятельств, которые характеризуют тяжесть преступления, личности виновного и других обстоятельств дела, учитываемых судами при применении ст. 75 УК Украины по этой категории дел.

Ключевые слова: преступления в сфере безопасности дорожного движения; освобождение от отбывания наказания с испытанием; освобождение от отбывания наказания с испытанием за преступления в сфере безопасности дорожного движения.

Злочини у сфері безпеки дорожнього руху без перебільшення становлять підвищену суспільну небезпеку. Щороку від дорожньо-транспортних пригод в Україні гине близько 4 тис. осіб (для порівняння від умисних вбивств щорічно гине близько 1,4 тис. потерпілих) і отримують травми різної складності близько 30 тисяч людей. Утім, незважаючи на тяжкість наслідків, що настають внаслідок ДТП, засуджені за ці злочини нерідко звільняються від відбування покарання з випробуванням. Так, у 2017 р. кількість засуджених за ч. 2 ст. 286 Кримінального кодексу України (далі – КК), щодо яких суди застосували ст. 75 КК, становила 61,5 % осіб, а кількість засуджених за ч. 3 ст. 286 КК, щодо яких суди застосували той самий захід кримінально-правового впливу, – 25 % осіб [1]. У зв'язку з цим, неабияку теоретико-прикладну зацікавленість викликає встановлення обставин справи, на підставі яких суди приймають рішення про можливість виправлення засуджених за тяжкі злочини у сфері безпеки дорожнього руху без відбування покарання.

Кримінально-правові проблеми протидії порушенням правил безпеки дорожнього руху досліджувалися у багатьох працях. Серед українських вчених цим проблемам присвятили свою увагу, зокрема, С.В. Бабанін, В.І. Борисов, С.В. Гізімчук, В.В. Ємельяненко, В.А. Мисливий, Я.В. Матвійчук, Р.В. Щупаківський. Однак попри наукову цінність праць цих авторів, доводиться констатувати, що дослідження з

прикладних проблем звільнення від покарання та його відбування за порушення правил безпеки дорожнього руху у вітчизняній науці майже не здійснювалися. У працях українських вчених (О.В. Гороховська, Д.В. Новохатська), присвячених проблемам злочинів, що вчиняються з необережності, аналізовані питання також висвітлювалися лише фрагментарно.

Отже, мета цієї праці вбачається у висвітленні теоретико-прикладних проблем звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК) за порушення правил безпеки дорожнього руху.

Для вивчення цих проблем нами проаналізовано наукові публікації та вивчено 390 судових рішень, ухвалених судами України протягом 2006–2018 років, у яких судами щодо засуджених за порушення правил безпеки дорожнього руху чи експлуатації транспорту (частини 2, 3 ст. 286 КК) вирішувалося питання про застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК). Під час проведеного аналізу були встановлені обставини, які характеризують тяжкість злочину, особу винного та інші обставини справи, що враховуються судами при застосуванні (відмові у застосуванні, скасуванні застосування) ст. 75 КК у цій категорії справ, а також виявлені проблеми правозастосування у цій сфері.

Відповідно до ст. 75 Кримінального кодексу України приймаючи рішення про можливість виправлення засудженого без відбування покарання, суд має врахувати тяжкість злочину, особу винного, інші обставини справи. Зазначені обставини справи мають враховуватися судами комплексно. Вирішення питання про звільнення від відбування покарання з випробуванням лише на підставі обставин, що характеризують особу винного, без урахування ступеня тяжкості злочину, і, навпаки, нерідко призводить до скасування судових рішень. При цьому рішення суду про звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням має бути належним чином мотивоване (абз. 2 п. 9 ППВСУ “Про практику призначення судами кримінального покарання” від 24 жовтня 2003 р. № 7) [2, с. 345]. Доречно зазначити, що саме через невмотивованість судових рішень судами касаційної інстанції було скасовано 66 % вивчених нами судових рішень у справах аналізованої категорії.

Врахування тяжкості злочину. Врахування тяжкості злочину передбачає насамперед визначення категорії вчиненого злочину відповідно до ст. 12 КК. Це потрібно зокрема для усвідомлення того, злочин якого ступеня тяжкості вчинено винуватим, оцінки можливості укладання і затвердження угод у кримінальному провадженні, визначення перспектив застосування окремих додаткових покарань, зокрема, конфіскації майна.

При ухваленні рішень про застосування ст. 75 КК у справах про порушення правил дорожнього руху чи експлуатації транспорту суди зазначали категорію вчиненого особою злочину більше як у третині справ. Водночас категорію вчиненого злочину суди чомусь не вважали за потрібне зазначити у 75,7 % справ про злочин, передбачений ч. 2 ст. 286 КК, та 64,3 % справ про злочин, передбачений ч. 3 ст. 286 КК.

Після визначення категорії вчиненого злочину подальшій оцінці суду підлягає індивідуальний ступінь тяжкості вчиненого злочину, що зумовлений його конкретними об'єктивними та суб'єктивними ознаками. Зазначимо, що врахування судом лише категорії злочину, без урахування його індивідуальних особливостей, є причиною скасування судових рішень.

Кримінальний закон не містить вичерпного переліку обставин, які характеризують індивідуальний ступінь тяжкості злочину; аналогічно закон не визначає і ступінь впливу окремих із них на міру покарання та можливість звільнення від нього.

Пленум Верховного Суду України орієнтує суди при визначенні ступеня тяжкості вчиненого злочину виходити із особливостей конкретного злочину й обставин його вчинення (форма вини, мотив і мета, спосіб, стадія вчинення, кількість епізодів злочинної діяльності, роль кожного зі співучасників, якщо злочин вчинено групою осіб, характер і ступінь тяжкості наслідків, що настали, тощо) [п. 3 ППВСУ “Про практику призначення судами кримінального покарання” від 24 жовтня 2003 р. № 7] [2, с. 341].

У працях українських юристів підкреслюється, що саме наведені ознаки, що характеризують індивідуальний ступінь тяжкості вчиненого злочину, і має врахувати суд при вирішенні питання про звільнення від відбування покарання з випробуванням [3, с. 99–114; 4, с. 98–99; 5, с. 263; 6, с. 213–215]. Однак, яким чином наведені ознаки враховують суди при розгляді аналізованої категорії справ, у працях юристів висвітлено недостатньо.

Вивчення нами судової практики демонструє, що суди перших інстанцій у мотивувальних частинах рішень про застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням за аналізовані злочини у сфері безпеки дорожнього руху, обмежуються лише формальною вказівкою на те, що вони врахували “ступінь тяжкості злочину”. При цьому суди зазвичай не пояснюють у рішеннях, які саме обставини характеризують індивідуальний ступінь тяжкості вчиненого злочину, як вони вплинули на прийняте рішення. Ці обставини, на жаль, доводилося відшукувати серед інших обставин, що викладаються судами серед характеристик особи винного.

Краща ситуація з викладенням оцінки ступеня тяжкості вчиненого злочину спостерігається в рішеннях судів апеляційної та касаційної інстанції. Змінюючи рішення судів нижчої інстанції і застосовуючи ст. 75 КК суди вищих інстанцій зазвичай прямо вказують на ті обставини, котрі, на думку суду, були неправильно оцінені судами нижчих інстанцій в контексті врахування ступеня тяжкості вчиненого злочину.

Отже, що ж це за обставини? У юридичній літературі до обставин об’єктивного та суб’єктивного характеру, що є підставою для застосування умовного засудження відносять, зокрема, значимість об’єкта та предмета посягання, вид злочину, характер діяння, спосіб, обстановку, місце і час вчинення злочину, форму і ступінь вини, мотив і цілі вчинення злочину тощо [7, с. 24]. Пленум Верховного Суду України в роз’ясненні, що міститься в п. 20 Постанови “Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті” від 23 грудня 2005 року № 13 орієнтує суди при визначенні ступеня тяжкості вчиненого злочину враховувати не тільки наслідки, що настали, а й характер та мотиви допущених особою порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, її ставлення до цих порушень та поведінку після вчинення злочину, вину інших причетних до цього осіб (пішоходів, водіїв, працівників, відповідальних за технічний стан і правильну експлуатацію транспортних засобів тощо) [8, с. 448].

Вивчення нами справ показало, що, обґрунтовуючи рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням за аналізовані злочини суди зазначали п’ять обставин: складна дорожня обстановка, протиправна поведінка іншого учасника дорожнього руху, надання медичної допомоги потерпілому при ДТП, добровільне відшкодування потерпілому збитків (усунення заподіяної шкоди), а також акцентували увагу на необережності дій винуватого (див. Таблицю 1). При цьому під складною обстановкою злочину суди розуміли вчинення злочину, зокрема, під час туману, сильного дощу, задимленості дорожньої ділянки, де сталася дорожня пригода, а під девіантною поведінкою потерпілих – порушення також і ними правил безпеки

дорожнього руху (порушення правил безпеки дорожнього руху іншим водієм, зокрема, і в стані сп'яніння, перехід пішоходами дороги в невстановленому місці, на червоний сигнал світлофора тощо).

Таблиця 1

Враховання судами обставин, що характеризують тяжкість вчиненого злочину при застосуванні звільнення від відбування покарання з випробуванням

№№	Обставина, що характеризує тяжкість злочину	Випадки врахування обставин, що характеризує тяжкість злочину, судами всіх інстанцій (у %) (у дужках зазначено випадки застосування обставини, зокрема, судом апеляційної та касаційної інстанції)	
		Порушення правил безпеки дорожнього руху (ч. 2 ст. 286 КК)	Порушення правил безпеки дорожнього руху (ч. 3 ст. 286 КК)
1.	Складна дорожня обстановка	–	6,5 (13,6)
2.	Протиправна поведінка іншого учасника дорожнього руху	5,5 (7,5)	4,3 (9,1)
3.	Надання медичної допомоги після ДТП	–	2,2 (4,5)
4.	Добровільне відшкодування збитків	36,4 (27,5)	60,9 (59,1)
5.	Необережний злочин	26,4 (37,5)	35,9 (68,2)

Безумовно, що на прийняття судом рішення про можливість виправлення засудженого без відбування призначеного покарання часто впливає не одна обставина, а поєднання наведених обставин у різних комбінаціях. Так, в одній зі справ про вчинення злочину, передбаченого ч. 3 ст. 286 КК, апеляційний суд Волинської області взяв до уваги не лише складні дорожні умови, які винуватому важко було передбачити, а й урахував ті обставини, що внаслідок вчиненого злочину загинули син та сестра його дружини, а сама його дружина стала інвалідом 2 групи і на момент розгляду справи була вагітною [9].

Узагальнення судової практики показало, що в контексті оцінки можливості виправлення засудженого без відбування покарання за ці злочини, суди надають важливого позитивного значення добровільному відшкодуванню збитків потерпілому (повністю чи частково). У багатьох справах ця обставина є самодостатньою для прийняття судом рішення про можливість застосування до засудженого ст. 75 КК навіть за наявності кількох загиблих унаслідок дорожньо-транспортної пригоди. При цьому в окремих справах суди позитивно оцінювали не лише відшкодування матеріальної шкоди родині загиблих, а й те, що винуватий вчиняв активні дії щодо усунення наслідків злочину (придбав неповнолітнім донькам загиблих дві квартири в новобудовах м. Києва і здійснює в них ремонт) [10]. Позитивно оцінюють суди і дії винуватих, які не маючи матеріальної можливості повністю відшкодувати завдані збитки потерпілим, демонструють свою готовність в майбутньому відшкодувати такі збитки, укладаючи з потерпілими угоди про подальше відшкодування понесених потерпілими витрат.

Не менш цікавим під час проведеного дослідження було встановити обставини об'єктивного та суб'єктивного характеру, неправильне врахування яких судами нижчих інстанцій є підставою для скасування рішень про звільнення від відбування покарання з випробуванням (див. таблицю 2).

Таблиця 2

**Враховання судами апеляційної та касаційної інстанцій обставин,
 що характеризують тяжкість вчиненого злочину при скасуванні звільнення від відбування
 покарання з випробуванням**

№	Обставина, що характеризує тяжкість злочину	Випадки врахування обставини, що характеризує тяжкість злочину (%)	
		Порушення правил безпеки дорожнього руху (ч. 2 ст. 286 КК)	Порушення правил безпеки дорожнього руху (ч. 3 ст. 286 КК)
1.	Статус потерпілого та їх кількість	6,7	20,0
2.	Грубість порушення ПДД (їх кількість)	6,7	10
3.	Обстановка (місце) вчинення злочину	10,0	
4.	Настання тяжких наслідків	73,3	85,0
5.	Добровільно не відшкодовано збитки	20,0	40,0

Як видно з даних, наведених у таблиці 2, при скасуванні рішень про застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням суди апеляційної та касаційної інстанції у справах про порушення правил безпеки дорожнього руху надають вагомого значення кількості потерпілих унаслідок дорожньо-транспортної пригоди, грубості та кількості порушень цих правил винуватим, обстановці вчинення злочину, настанню тяжких наслідків у вигляді смерті потерпілих та негативно оцінюють не відшкодування винним добровільно потерпілим завданих збитків (усунення заподіяної шкоди). При цьому, вирішуючи питання про тяжкість злочину, суди враховували не лише настання тяжких наслідків у вигляді смерті потерпілих та отримання ними інших тілесних ушкоджень, а й брали до уваги кількість постраждалих унаслідок дорожньо-транспортної пригоди, не рідко зауважуючи про те, що вони є неповнолітніми або особами похилого віку.

Береться судами до уваги при оцінці тяжкості злочину і місце вчинення злочину. Зокрема, суди негативно оцінювали те, що ДТП трапилася на тротуарі, де рух транспортних засобів заборонений, на зупинці громадського транспорту. Негативно оцінюють в аналізованому аспекті суди і грубість порушень винуватим правил дорожнього руху та кількість допущених порушень. Наприклад, приймаючи рішення про неможливість виправлення засудженого за ч. 2 ст. 286 КК без відбування покарання, колегія суддів апеляційного суду м. Києва в одній зі справ цілком справедливо, вважаємо, вказала на вчинення цим засудженим злочину у стані алкогольного сп'яніння, при керуванні технічно несправним автомобілем, будучи позбавленим права керування транспортним засобом раніше рішенням суду) [11].

Враховання особи винного. Порівняно із відображенням у судових рішеннях обставин, що характеризують тяжкість вчиненого злочину, обставини, що характеризують особу винного, вказуються судами майже завжди при обґрунтуванні прийнятого рішення.

Приймаючи рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням, суди при дослідженні особи винного, як правило, беруть до уваги: вік, стать, стан здоров'я особи, її сімейний стан, наявність на утриманні неповнолітніх або непрацездатних членів сім'ї, ставлення винного до вчиненого злочину (посткримінальну поведінку, явку з каяттям, визнання вини, факти каяття та сприяння розкриттю злочину), ставлення винного до праці, навчання, поведінку за місцем роботи (навчання), в побуті, при відбуванні або виконанні покарання, наявність адміністративних стягнень, дотримання правил громадського порядку і моральних принципів, наявність непогашеної чи не знятої судимості тощо. Доречно зазначити, що на з'ясування саме цих обставин орієнтує суди і Пленум Верховного Суду України [абз. 3 п. 3 ППВСУ "Про практику призначення судами кримінального покарання" від 24 жовт-

ня 2003 р. № 7] [2, с. 341]. Варто погодитися з Є. О. Письменським у тому, що це є типовими ознаками, що характеризують особу винного та отримують істотне значення для визначення підстави звільнення від відбування покарання з випробуванням [6, с. 219–223].

Проведене нами дослідження показало, що, досліджуючи особу винного і застосовуючи звільнення від відбування покарання з випробуванням суди обґрунтовують рішення встановленням у справі: обставин, що характеризують особу винного у зв'язку із вчиненням злочинном; обставин, що характеризують поведінку та життя особи до вчинення злочину; обставин, що характеризують індивідуальні, фізичні та інші властивості особи винного. Окремо досліджуються й інші обставини справи (див. таблицю 3).

Таблиця 3

Врахування судами обставин, що характеризують особу винного при застосуванні звільнення від відбування покарання з випробуванням

№	Обставина, що характеризує особу винного	Випадки врахування обставини, що характеризує особу винного (%) (в дужках зазначено випадки застосування обставини, зокрема, судом апеляційної та касаційної інстанції)	
		Порушення правил безпеки дорожнього руху (ч. 2 ст. 286 КК)	Порушення правил безпеки дорожнього руху (ч. 3 ст. 286 КК)
1	2	3	4
I. Обставини, що характеризують особу винного у зв'язку із вчиненням злочинном			
1.	Визнання вини	43,6 (45,0)	52,2 (50,0)
2.	Щире каяття	85,4 (67,5)	80,4 (81,8)
3.	Активне сприяння розкриттю злочину	39,1 (20,0)	47,8 (59,1)
4.	Вчинення злочину в стані сп'яніння	6,4 (17,5)	3,3 (-)
II. Обставини, що характеризують поведінку та життя особи винного до вчинення злочину			
5.	Вчинення злочину вперше (не має судимості)	60,0 (70,0)	72,8 (95,5)
6.	Позитивна характеристика за місцем проживання	53,6 (57,5)	65,2 (68,2)
7.	Позитивна характеристика за місцем роботи	12,7 (30,0)	30,4 (18,2)
8.	Позитивна характеристика за місцем навчання	–	2,2 (4,5)
9.	Клопотання трудового колективу	–	1,1 (4,5)
10.	Клопотання консульства іншої держави	–	1,1 (4,5)
11.	Зайнятість працею (підприємництво)	10,9 (15,0)	17,4 (27,3)
12.	Навчання особи	1,8 (-)	–
13.	Наявність сім'ї	7,3 (15,0)	23,9 (50)
14.	Утримання дітей	34,5 (37,5)	46,7 (54,5)
15.	Утримання батьків	5,5 (10,0)	5,4 (-)
16.	Утримання хворих дітей, батьків, інших членів сім'ї	1,8 (5,0)	9,8 (2,7)
17.	Волонтерство	0,9 (-)	–
18.	Потерпілий від аварії на ЧАЕС	1,8 (5,0)	2,2 (-)
III. Обставини, що характеризують індивідуальні, фізичні та інші властивості особи винного			
19.	Молодий вік	7,3 (15,0)	8,7 (13,6)
20.	Похилий вік	6,4 (12,5)	7,6 (9,1)
21.	Стан здоров'я	9,1 (20,0)	31,5 (36,4)
22.	Вагітність	0,9 (2,5)	10,9 (4,5)
23.	Священик	0,9 (2,5)	–
24.	Вдівець	–	2,2 (-)
IV. Інші обставини справи			
25.	Думка потерпілого	60,0 (55,0)	33,7 (54,5)
26.	Врата суспільної небезпечності	1,8 (5,0)	6,5 (13,6)

Як видно з даних, наведених у таблиці 3, найбільше поширеними обставинами, що характеризують особу винного, на які суди посилаються при застосуванні звільнення від відбування покарання з випробуванням у справах про порушення правил безпеки дорожнього руху, є визнання винуватим вини, його щире каяття, активне сприяння розкриттю злочину, вчинення злочину вперше, позитивна характеристика засудженого, його незадовільний стан здоров'я та інвалідність (нерідко викликані наслідками ДТП), працевлаштованість, наявність у винуватого сім'ї та утримання ним дітей (які залишилися, зокрема, і після загибелі в ДТП дружини).

Вивченням судових рішень також встановлено, що часто на вирішення питання про можливість виправлення засудженого за аналізовані злочини без відбування призначеного покарання впливають й інші обставини справи, зокрема, думка потерпілого про можливість застосування щодо засудженого ст. 75 КК, яка нерідко викладається в письмових заявах, апеляційних та касаційних скаргах. Трапляються випадки, коли думка потерпілого про можливість виправлення засудженого без відбування покарання “посилюється” також клопотанням трудового колективу та інших установ (зокрема, консульства іншої держави), в яких громадськість просила не позбавляти винуватих волі, надавши їм шанс для виправлення. Водночас слід зазначити, що прохання потерпілих про застосування до засудженого ст. 75 КК нерідко ігнорується судами з огляду на тяжкість наслідків, що настали в результаті вчиненого злочину або коли про таке застосування просив лише один із багатьох потерпілих.

Очевидно, що чим більше судом встановлено у справі обставин, що позитивно характеризують особу винного, тим вірогіднішим є звільнення її від відбування покарання з випробуванням.

Водночас слід зазначити, що нерідко констатація судом наявності певних обставин, що позитивно характеризують особу винного у справах про порушення правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, не відповідає обставинам справи. Наприклад, в одній зі справ про вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 286 КК, апеляційний суд Вінницької області при скасуванні рішення суду першої інстанції про застосування до засудженого ст. 75 КК цілком правильно, на нашу думку, поставив під сумнів щирість каяття винного та активне сприяння розкриттю ним злочину. Обґрунтовуючи ухвалений вирок суду апеляційної інстанції зазначив: винуватий після вчинення ДТП, внаслідок якого потерпілий втратив здатність до самостійного пересування, його станом здоров'я не цікавився, намагався вплинути на потерпілого з метою ненадання останнім показань та медичних документів органам досудового слідства та суду, що свідчить про відсутність у нього критичної оцінки своєї поведінки [12].

Узагальнення судової практики продемонструвало, що при скасуванні рішень судів нижчої інстанції, якими засуджених було звільнено від відбування покарання з випробуванням безпідставно, суди апеляційної та касаційної інстанції мотивують рішення встановленням у справах “зворотного боку” позитивних характеристик (див. таблицю 4).

Таблиця 4

Враховання судами апеляційної та касаційної інстанції обставин, що характеризують особу винного при скасуванні звільнення від відбування покарання з випробуванням

№	Обставина, що характеризує особу винного	Випадки врахування обставини, що характеризує особу винного (%)	
		Порушення правил безпеки дорожнього руху (ч. 2 ст. 286 КК)	Порушення правил безпеки дорожнього руху (ч. 3 ст. 286 КК)
I. Обставини, що характеризують особу винного у зв'язку із вчиненням злочинном			
1.	Невизнання вини	13,3	–
2.	Відсутність розкаяння у вчиненому злочині	26,7	–

№	Обставина, що характеризує особу винного	Випадки врахування обставини, що характеризує особу винного (%)	
		Порушення правил безпеки дорожнього руху (ч. 2 ст. 286 КК)	Порушення правил безпеки дорожнього руху (ч. 3 ст. 286 КК)
3.	Не сприяння розкриттю злочину	16,7	–
4.	Вчинення злочину в стані сп'яніння	70,0	20,0
II. Обставини, що характеризують поведінку та життя особи винного до вчинення злочину			
6.	Вчинення злочину не вперше		5,0
7.	Рецидив злочинів	3,3	
8.	Негативна характеристика за місцем проживання	–	5,0
9.	Вчинення адміністративних правопорушень	10,0	–
10.	Зникнення з місця злочину	3,3	
III. Інші обставини справи			
11.	Думка потерпілого	13,3	10,0

Обставини, що негативно характеризують особу винного в контексті оцінки, судом перспектив виправлення засудженого без відбування призначеного покарання враховуються судами комплексно. Утім на прийняття судом рішення про неможливість застосування щодо засудженого ст. 75 КК може впливати встановлення судом лише однієї негативної характеристики, що має більш вагоме значення для вирішення аналізованого питання. Такими вагомими характеристиками у цій категорії справ (як і в інших справах) є невизнання винуватим вини у вчиненому злочині; відсутність розкаяння у вчиненому та не сприяння розкриттю злочину, а найпоширенішою негативною характеристикою – є вчинення злочину у стані сп'яніння. Також на рішення суду про неможливість виправлення засудженого без відбування покарання впливає притягнення винуватого неоднократно до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, а також намагання його уникнути відповідальності (залишення місця пригоди, приховування транспортного засобу) після вчинення ДТП.

Важливу роль при прийнятті судом рішення про неможливість застосування до засудженого ст. 75 КК відіграє і наполягання потерпілого про недоцільність такого звільнення від відбування покарання (переважно це зумовлено невідшкодуванням їм збитків). Утім трапляються випадки, коли така думка потерпілих судами залишається без уваги, з огляду на те, що винуватий об'єктивно не міг відшкодувати такі збитки, зокрема, внаслідок незадовільного стану здоров'я, недостатніх матеріальних можливостей (отримання доходу лише у вигляді невисокої пенсії), витрачання коштів на нагальне лікування своїх хворих дітей. У зв'язку з цим, причини, через які засуджений не відшкодував збитки потерпілим, вважаємо, потребують належного вивчення судом.

Отже, вивчення судової практики показало, що звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК) у справах про порушення правил безпеки дорожнього руху (частини 2,3 ст. 286 КК) застосовуються переважно до засуджених, які: вчинили злочин у тверезому стані; у складній дорожній обстановці або в обстановці порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту іншим його учасником; що не спричинило тяжких наслідків у вигляді загибелі багатьох осіб; визнали вину та дійсно щиро розкаюлися і активно сприяли розкриттю злочину; добровільно відшкодували збитки; позитивно характеризуються за місцем проживання, роботи або навчання; працюють (навчаються); мають сім'ю та на утриманні неповнолітніх дітей або непрацездатних батьків; мають незадовільний стан здоров'я (зокрема, внаслідок ДТП, що вони вчинили), а потерпілі від злочину не наполягають на ізоляції їх від суспільства.

Вважаємо, що сформований нами “кримінологічний портрет” звільненого від відбування покарання з випробуванням за злочини у сфері безпеки дорожнього

руху має неабияке прикладне значення для його врахування сторонами кримінального провадження та судом, а також для проведення подальших наукових досліджень в аналізованій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт про кількість осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання за 2017 рік. Державна судова адміністрація України. Форма 6. Київ, 2018.
2. Практика застосування Верховним Судом України положень Загальної частини Кримінального кодексу України / уклад. О.П. Горох; за заг. ред. А.А. Музики. Київ: "Центр учбової літератури", 2017. 524 с.
3. *Книженко О.О.* Звільнення від відбування покарання з випробуванням за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 207 с.
4. *Клевцов А.О.* Звільнення від відбування покарання з випробуванням неповнолітніх за кримінальним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2009. 210 с.
5. *Макаренко А.С.* Суддівський розсуд при призначенні покарання в Україні: монографія. Одеса: "Юридична література", 2013. 272 с.
6. *Письменський Є.О.* Теоретико-прикладні проблеми звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. 728 с.
7. *Ломако В.А.* Осуждение без реального отбывания лишения свободы: учебное пособие. Харьков: Юрид. ин-т, 1987. 126 с.
8. Практика застосування Верховним Судом України положень Особливої частини Кримінального кодексу України: уклад. О.П. Горох; за заг. ред. А.А. Музики. Київ: "Центр учбової літератури", 2017. 915 с.
9. Архів апеляційного суду Волинської області. Справа № 11-530/10.
10. Архів апеляційного суду м. Києва. Справа № 11/2690/1375/2012.
11. Архів апеляційного суду міста Києва. Справа № 755/18722/15-к.
12. Архів апеляційного суду Вінницької області. Справа № 137/29/13-к.

REFERENCES

1. A report on the Number of Persons Convicted, Acquitted, Whose Cases are Closed, Insane, to Which Compulsory Measures of a Medical Nature and Types of Criminal Punishment for 2017 Have Been Applied, Form 6 Kyiv, 2018: State Judicial Administration of Ukraine.
2. Practice of Application of the Provisions of the General Part of the Criminal Code of Ukraine by the Supreme Court of Ukraine / O.P. Gorokh; edit. A.A. Muzyka, K. .: "Center for Educational Literature", 2017, 524 p.
3. *Knizhenko, O.O.*, 2003, "Exemption from Serving a Sentence with a Trial under the Criminal Law of Ukraine: thesis ... cand. of legal sciences, Kh., 207 p.
4. *Klevtsov, A.O.*, 2009, "An Exemption from Serving a Sentence with Juvenile Trial under the Criminal Law of Ukraine": thesis ... cand. of legal sciences, Dnipropetrovsk., 210 p.
5. *Makarenko, A.S.*, 2013, "Judicial Discretion in Imposing Punishment in Ukraine: monograph, Odesa: "Legal Literature", 272 p.
6. *Pismensky, Y.O.*, 2014, "Theoretical and Applied Problems of Exemption from Punishment and its Possession under the Criminal Law of Ukraine": monograph, Luhans'k, 728 p.
7. *Lomako, V.A.*, 1987, "Conviction without Real Deprivation of Liberty": textbook, Kh., 126 p.
8. Practice of Application of the Provisions of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine by the Supreme Court of Ukraine / compiler O.P. Gorokh; edit. A.A. Muzyka, K. .: "Center for Educational Literature", 2017, 915 p.
9. Archive of the Court of Appeal of the Volyn region. Case number 11-530 / 10.
10. Archive of the Kyiv Court of Appeal. Case Number 11/2690/1375/2012.
11. Archive of the Kyiv Court of Appeal. Case Number 755/18722/15-k.
12. Archive of the Court of Appeal of Vinnytsia Region. Case Number 137/29/13-k.

O. P. Gorokh,Candidate of Law, Docent,
docent of the Department of Criminal and Criminal
Procedural Law of the National University
“Kyiv-Mohyla Academy”, Kyiv**DISCHARGE FROM SERVICE OF SENTENCE FOR VIOLATION
OF THE RULES OF SAFETY OF ROAD TRANSPORT**

In the paper theoretical and applied issues of discharge from serving a sentence for violations of traffic safety rules (Clauses 2, 3, Article 286 CC) are studied. On the basis of the study of special literature, it was concluded that the issues of applying for exemption from serving a sentence with a trial for these crimes were insufficiently investigated. It is stated that despite the severity of the consequences of an accident, those convicted of these crimes are often exempted from serving a sentence with a trial. On the basis of the study of 390 judgments approved by the courts of Ukraine during 2006–2018, in cases of violations of traffic safety or transport operation, circumstances were established that characterize the gravity of the crime, the person guilty and other circumstances of the case, which are taken into account by the courts when applied (refusal to apply, cancellation of application) Art. 75 Criminal Code in this category of cases, as well as the issues of law enforcement in this area.

The study of cases shows that in justifying the decision to release from serving a sentence with a trial for the crimes analyzed, the courts noted five circumstances that characterize the gravity of the crime: difficult traffic situation, unlawful behavior of another participant in the traffic, provision of medical assistance to the victim in an accident, voluntary compensation to the injured party (elimination of the harm caused), and also accentuated the negligence of the actions of the perpetrator. At the same time, in the abolition of decisions on the application of exemption from serving a sentence with trial, the courts of appeal and cassation in cases of these crimes attach significant importance to the number of victims as a result of road traffic accident, the roughness and the number of violations of these rules guilty, the circumstances of the crime, to endure grave consequences in the form deaths of victims and negatively assess the non-reparation of guilty voluntarily victims of damages (elimination of the harm caused).

The most common circumstances characterizing the identity of the perpetrator, which courts are referred when applying Art. 75 of the Criminal Code in cases of violations of the rules of road safety is the acknowledgment of guilt, his sincere repentance, active assistance in the disclosure of the crime, the commission of the crime for the first time, the positive characteristic of the convicted person, his unsatisfactory health status and disability (often caused by the consequences of an accident) and employment, the presence of the guilty family and the abandonment of children (which remained, in particular, after the death of his wife in an accident).

Consequently, the study of the analyzed problem shows that the exemption from serving a sentence with a trial (Article 75 CC) in cases of violations of traffic safety rules (Clause 2.3 of Article 286 of the Criminal Code) applies mainly to convicts who: committed a crime in sober; in a difficult road environment or in a situation of violation of traffic safety rules or operation of transport by another its participant; which did not cause serious consequences in the form of the death of many people; acknowledged guilty and really deeply regretted and actively contributed to the disclosure of the crime; voluntarily recover damages; are positively characterized by their place of residence, work or study; work (study); have a family and the maintenance of minors or disabled parents; have an

unsatisfactory state of health (in particular, due to road accidents that they have committed), and victims of crime do not insist on isolating them from society.

Keywords: crimes in the sphere of traffic safety; exemption from punishment with a probation; exemption from serving a punishment with the probation for crimes in the field of traffic safety.

Отримано 19.04.2018